

HANDLINGSPLAN FOR LANDBRUKET

I

TYNSET
2011-2015

TYNSET KOMMUNE

INNHOOLD

1 INNLEDNING.....	2
1.1 UTARBEIDING AV RAPPORT	2
1.2 MANDAT.....	3
1.3 KOMITEENS TOLKNING AV MANDATET.....	3
1.4 BAKGRUNN	3
1.5 TEMA & ARBEIDSFORM.....	4
2 LANDBRUKET I TYNSET KOMMUNE.....	6
2.1 UTVIKLING SISTE ÅRENE.....	6
2.2 UTFORDRINGER FRAMOVER.....	7
3 MÅL OG TILTAK.....	8
3.1 BOSETTING.....	8
3.2 KOMPETANSE & REKRUTTERING	8
3.3 SKOG OG UTMARK	10
3.3.1 SKOGBRUK.....	10
3.3.2 BIOENERGI.....	11
3.3.3 UTMARK.....	12
3.4 HUSDYRPRODUKSJON.....	14
3.4.1 DYRKET MARK OG UTMARKSBEITE.....	15
3.5 ANDRE PRODUKSJONER	17
3.5.1 MANDELPOTETDYR KING.....	17
3.5.2 PELTS DYR.....	18
3.5.3 ØKOLOGISK PRODUKSJON.....	18
3.5.4 SMÅKRAFTVERK / MINIKRAFTVERK / MIKROKRAFTVERK.....	19
3.5.5 METANGASSANLEGG.....	20
3.6 TILLEGGSNÆRINGER	20
3.6.1 OPPLEVELSES NÆRINGER.....	20
3.6.2 INN PÅ TUNET (Grønn omsorg).....	21
3.6.3 LOKALMAT OG TRADISJONSBAKST.....	23
3.7 FORURENSING / GARDSMILJØ.....	24
4 Vedlegg: Statistikk for jordbruket i Tynset 1995 - 2010.....	25

Foto: Mariann Totlund

1 INNLEDNING

1.1 UTARBEIDING AV RAPPORT

Ansvar for handlingsplan for landbruket i Tynset har vært tildelt politisk komité miljø/landbruk/teknisk og sekretær har vært Mariann Totlund ved enhet for landbruk og miljø, i tillegg har arbeidsgrupper med representanter fra faglag deltatt i prosessen.

1.2 MANDAT

Mandatet ble tildelt komiteen for miljø/landbruk/teknisk av Ordfører Bersvend Salbu i Tynset kommune 23/2-10 i forbindelse med vedtak av strategisk næringsplan i Tynset. *Landbruket er gitt en viktig plass i denne, og et av tiltakene er utarbeiding av en handlingsplan basert på de overordna målene i strategiske næringsplanen. Komiteen skal være styringsgruppe for en landbrukspolitisk handlingsplan for Tynset kommune, utarbeidet av enhet for landbruk og miljø. Komiteens arbeid legges frem for kommunestyret i november 2010.*

1.3 KOMITEENS TOLKNING AV MANDATET

Komiteen tolker mandatet som er gitt dit hen at kommunen ønsker å sette landbruket inn i en planprosess, for på den måten utrede dagens situasjon og utfordringer, samt utviklingsmuligheter for åra som kommer. Det forstås også at det er ønskelig at det lages et planverk, som og om mulig skal forenkle saksbehandlingen, hvor man har skissert en ønsket retning for landbruket i Tynset kommune. Likeledes leses mandatet dit hen at planen skal utrede tiltak og delmål for å oppfylle de hovedmål som er satt gjennom Strategisk næringsplan og Kommunedelplan for Klima og Energi.

1.4 BAKGRUNN

Tynset kommune vedtok i 2010 Strategisk næringsplan og Kommunedelplan for klima & energi. Landbruk spiller en viktig rolle i begge, og et av tiltakene i strategisk næringsplan er å utarbeide en handlingsplan. I Tynset utgjør landbruket en stor del av næringslivet og har derfor stor innvirkning på bosetting, sysselsetting og næringsutvikling. Dette fører til at ca 50 % av kommunens utslipp av klimagasser er knyttet til landbruket. Utslipp fra landbruket er metan fra fordøyelsesprosessen til grovforspisende dyr, spredning av kunstgjødsel og husdyrgjødsel, jordarbeiding og nydyrking (særlig av myr).

En handlingsplan for landbruket vil være viktig for hele kommunen. Derfor er det ekstra viktig at næringa selv er involvert med å sette dagsorden slik at Tynset i årene framover kan styrke og befeste seg som en landbrukskommune, regionalt og nasjonalt.

Mål i Strategisk Næringsplan:

- Øke mjølkeproduksjonen med 10 % av produksjonen målt i tonn fra 2008 til 2015
- Øke kjøttproduksjonen med 20 % av produksjonen målt i tonn fra 2008 til 2015
- Øke verdiskapning innen for andre områder og tilleggsnæringer i landbruket

Mål Kommunedelplan for klima og energi:

- Redusere klimagassutslippene fra landbruket gjennom bedre utnyttelse av husdyrgjødsel og redusert bruk av kunstgjødsel
- Øke produksjon og bruk av bioenergi (ved, pellets, flis) for å erstatte bruken av olje og elektrisitet til oppvarming.
- Øke bindingen av CO₂ i skogen gjennom et aktivt og bærekraftig skogbruk og oppbygging av skogressurser (økt avvirkning av gammelskog, økt tilplanting av hogstfeltene).
- Binde CO₂ gjennom bevisst bruk og satsing på tre i bygninger, konstruksjoner og anlegg

1.5 TEMA & ARBEIDSFORM

Komiteen ønsket å involvere ulike faglag og interessenter innenfor jordbruket i Tynset kommune for å få til en god prosess. Gode erfaringer med gruppearbeid i forbindelse med lignende plan i Alvdal gjorde at komiteen valgte å kjøre en prosess med arbeidsgrupper. Målet med gruppene var å få til en god diskusjon på de ulike temaene og knytte planen opp mot næringa.

Arbeidsgruppene har blitt delt inn etter fokusområder i strategisk næringsplan og Kommunedelplan for klima og energi. De 4 gruppene har bestått av representanter fra politisk komité, lokale faglag, representanter for samvirke og næringsutøvere knyttet til landbruket i kommunen og enhet for landbruk og miljø har hatt sekretærfunksjonen.

SKOG OG UTMARK

Norvald Aas Solvang	Leder, politisk representant
Jens Kristian Lund	Skogeierlag/grunneierrepresentant Tyllidalen
Kristian Lund-Vang	Tynset Utmarksråd
Frode Flaa	Kvikne Utmarksråd
Erling Birger Semmingsen	Glommen Skog BA
Kjersti Ane Bredesen	Skogeierlag/grunneierrepresentant Tynset
Frode Aalbu	Kvikne Utmarksråd
Gudmund Nygård	Nord-Østerdal Utmarkstjenester
Torger Høsøien	Sekretær, enhet for landbruk og miljø

HUSDYRPRODUKSJON

HANDLINGSPLAN FOR LANDBRUK

Peder Hodøl	Leder, politisk representant
Bård Bjørsagård	Tillitsvalgt Nortura
Anne Grete Hansæl	Kvikne Sau- og geitalslag
Arne Ingvar Nymoen	Kvikne Bondelag
Berit Christine Brændvang	Nord-Østerdal Kjøttalslag
Bente Krey	Tillitsvalgt Tine produsentlag Tynset vest
Per Erik Oldertrøen	Tynset Sau- og geitalslag
Caspar Schärer	Sekretær, enhet for landbruk og miljø

ANDRE PRODUKSJONER

Tor Dalvang	Leder, politisk representant
Vidar Westum	Norsk landbruksrådgivning avd. Nord-Østerdal
Ola Øverli	Tynset Fjellmandel
Bjørn Aasen	Vekstra Tynset BA
Ludolf Berg	Tynset Bondelag
Einar Kverneggen	”Økologisk produksjon”
John Strøms hoved	Kyllingproduksjon
Hilde Aanes	Sekretær, enhet for landbruk og miljø

KOMPETANSE & TILLEGGSNÆRINGER

Jon Tore Dalsegg	Leder, politisk representant
Jeanne Norlund Hem	Politisk representant
Roar Hokstad	Sparebanken Hedmark
Ståle Reiten	Tyldalen Bondelag
Eivind Aaen	Storsteigen Videregående skole
Geir Hjelle	Næringssservice
Jan Klemmetvold	Nord-Østerdal landbruks tjenester
Magnus Normann	Tynset Bonde- og småbrukarlag
Ylva Sneltvedt	Sekretær, enhet for landbruk og miljø

2 LANDBRUKET I TYNSET KOMMUNE

2.1 *UTVIKLING SISTE ÅRENE*

Tynset kommune er den nest største landbrukskommunen i Hedmark etter Ringsaker, samt en av de største hestekommunene i Norge. Det drives i dag hovedsaklig et tradisjonelt landbruk bestående av mjølk og sau. I de siste åra har vært en nedgang i antall aktive bruk i Tynset fra 314 foretak i 1995 til 246 i 2010, som fikk utbetalt produksjonstilskudd (Tallmaterialet, vedlegg).

Mjølke: Tynset har økt mjølkekvotene med 1 133 til totalt 13 650 tonn de siste 10 årene, selv om antall bruk har gått ned med 25 stk de siste 5 årene ned til 98. Det tilsvarer en reduksjon på 250 kyr i perioden 2005 til 2009 til 2154. Denne trenden har snudd seg i 2010, og kutallet er nå oppe i 2278. Økning i total kvote og færre mjølkebruk har ført til en økning i gjennomsnitts mjølkekvoten på brukene i kommunen fra 85 700liter i 2000 til 139 300liter i kvoteåret 2010. Det har og ført til flere mjølkekyr i snitt pr bruk fra 15,1kyr/bruk i 1995 til 23,2 i 2010. På mjølk er ca 10 % av mjølkekyrne økologiske, mens øvrig storfe ligger på ca 5 %.

Ammeku: Ammekuproduksjonen i Tynset er delt mellom rene ammekubesetninger og i lag med mjølkekyr. I 2010 var det 852 ammekyr fordelt på 47 produsenter i Tynset med snitt på 18 ammekyr. Høgeste snitt pr besetning er i Kvikne med 25 pr/bruk, mens det i Auma – Fådalen området ligger på 9 dyr/bruk. Det er i dag en nesten ikke økologisk produksjon på ammeku, prosentandelen ligger på 0,2 % økologisk ammekyr, tilsvarende 2 kyr pr i dag.

Sau: Innenfor saueproduksjonen har det vært en drastisk reduksjon i antallet med ca 1160 sauer >1 år, de siste 5 årene fra ca 7435 i 2005 og 6269 i 2010. Det er ca 15 saueprodusenter som har gitt seg i den perioden. Brukstørrelsen er noenlunde lik med et snitt på 78 sauer > 1 år pr driftsenhet. Halvparten av sauene i kommunen kommer fra Kvikne med et snitt på ca 108 sauer > 1 år pr driftsenhet. I lag med Kvikneskogen og Lonåsen har Kvikne 50 % av sauegardene i kommunen og 58 % av sauene (snitt 99 sauer > 1 år pr driftsenhet). I Tyllaldalen og Brydalen er det 6 sauegarder med 5 % av sauene (snitt 66 sauer > 1 år pr driftsenhet) Auma og Fådalen hadde i 2009 10 brukere med 14 % av sauene med snitt bruk 89 sauer > 1 år pr driftsenhet. Andelen av økologisk sau i kommunen ligger på ca 13 % på sau > 1 år.

Andre husdyrproduksjoner: Det er i tillegg ca 200 mjølkegeiter og ammegeiter totalt fordelt på 4 produsenter i kommunen. Hest er ei stor næring i kommunen, og det er pr 31/7-10 ca 450 hester totalt fordelt på ca 65 eiere.

Areal: I 2010 ble det søkt tilskudd på 57 115 daa dyrket mark i drift, derav ca 874 daa korn, 1624 daa potet og resten grovfôrvekster. Det har vært en økning de siste 5 år med litt over 4000 daa på denne type areal. Økologisk areal i Tynset utgjør ca 6 111 daa i 2010, og med karens jord 6 957 daa, ca 11 og 13 % av dyrket mark. Det er ca 11 kornprodusenter i Tynset, Telneset, Auma - Fådalen. Ca 311 daa er økologisk og utgjør 35,6 % av arealet med korn. På potet er det 25 produsenter spredt over hele kommunen og ingen økologiske. Areal med produksjon av potet har vært økende de siste årene, mens kornarealene har vært stabil.

Areal med innmarksbeite i Tynset har økt de siste 5 år med ca 1700 daa fra 4183 daa i 2005 til 5908 daa i 2010.

2.2 UTFORDRINGER FRAMOVER

Landbruket i Tynset står ovenfor store utfordringer framover og det er da særlig mangel på fulldyrka mark. I enkelte deler av kommunen er konkurransen hard om jorda, og det kan føre til konflikter mellom de ulike produksjonene. På beitearealer er problemet derimot motsatt og utfordringen ligger i å utnytte arealene bedre og hindre gjengroing. Vi er i Tynset kommune avhengige av et sterkt og bærekraftig landbruk, og gjennom økt bruk av utmarksbeite kan ressursene utnyttes enda bedre, og det biologiske mangfoldet opprettholdes.

En annen utfordring er at i enkelte deler av kommunen har investeringsgraden på brukene, særlig driftsbygninger har vært lave de siste 20-30 årene. Mange brukere står i dag i et veiskille om de skal investere eller legge ned drifta. Her vil lønnsomheten i landbruket være med å påvirke valgene hver enkelt tar og interessen av å satse videre innenfor næringa. Det vil føre til at det blir mer og mer viktig å utnytte alle ressursene hvert enkelt bruk har tilrådighet og se nye muligheter for å bedre lønnsomheten. Dette vil være med å påvirke rekrutteringen i næringen og landbruket i kommunen. Derfor vil det være viktig å sette fokus på både de som i dag er i næringa og de som føre arven videre framover.

3

MÅL OG TILTAK**3.1 BOSETTING**

Tynset, som resten av landet har opplevd en strukturrasjonalisering i forhold til landbrukseiendommer med aktiv landbruksdrift. Det er i dag ca 700 landbrukseiendommer i Tynset, hvor 246 foretak søkte produksjonstilskudd i jordbruket i august 2010 (av de 246 er det 5 samdrifter som bare har søkt på dyr).

I enkelte bygder i Tynset er det vanskelig for innflyttere å finne husrom. Det er i dag eiendommer som står tomme og brukes til feriesteder mens jorda leies ut. Disse landbrukseiendommer ville kunne være en ressurs, både i forhold til tilflytting og verdien som produksjonsressurs for landbruk. Det ligger og, et potensial i å bidra til rekruttering av nye innbyggere til lokalsamfunnet med kompetanse som vil kunne bidra til næringsutvikling i kommunen.

Tabell 1: Bosetting

MÅL	TILTAK	ANSVARLIG/ STRATEGI	KOMMENTAR
Aktivt eierskap av landbrukseiendommer:	Restriktiv praksis på fritak for bo- og driveplikt.	Politiske organ i Kommunen, Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø, Faglag i landbruket	Fortløpende
Øke antall landbruks-eiendommer med fast bosetting av hjemmelshaver eller nær slekt	Skape en kultur der det oppfordres til salg av landbruks- eiendommen, dersom eierskapet ikke har mulighet for bosetting eller drift.		
Optimal utnyttelse av landbrukseiendommene som ressurs for økt bosetting.	Dataregister prosentvis andel av landbrukseiendommer med fast bosetting av hjemmelshaver eller nær slekt.		

3.2 KOMPETANSE & REKRUTTERING

Et levedyktig og bærekraftig landbruk avhenger av god rekruttering og kompetanse innen næringa. I takt med at stadig større andel av bøndene (i Tynset som andre steder) er avhengige av arbeid og

inntekt utenom garden, er det en tendens til at færre velger landbruks utdanning. Samtidig blir det gjennom krav og regelverk mer og mer krevende å drive en gard. Det å drive en gård, er i dag det samme som å drive en bedrift. Ut fra dette er det et mål for planperioden at andelen som tar en utdanning innen naturbruk økes fra dagens 3 % til minst 6 % (prosent av antall avgangselever i ungdomsskolen). Den lave andelen av elever som velger naturbruk som en del av sin grunntdanning tyder det på at svært mange av de som vokser opp på gårder i dag ikke mener at landbruket vil være deres hovednæring i framtiden. Dette igjen aktualiserer å øke informasjonen om naturbruksstudiene, samt inspirere til å se landbruket som det framtidige yrket, alt i ung alder.

Tabell 2: Kompetanse og rekruttering

MÅL	TILTAK	ANSVARLIG/ STRATEGI	KOMMENTAR
Øke andelen av ungdomskullet som velger utdanningsprogram naturbruk til 6 % av avgangselevne i ungdomsskolen i Tynset kommune	Rekrutteringsprosjekt, kampanje rettet mot ungdom og foreldre.	Storsteigen videregående skole, Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø, faglag, veiledningstjenesten	Fortløpende fra 2011
	Fokus på å vise fram mulighetene og heve statusen til næringen.		
	Informasjon og veiledning ut til ungdomsskolene Eks: Skolebesøk	Storsteigen videregående skole og Tynset kommune: utdanning	
Minst 50 % av de som overtar gård og ønsker å drive denne, har naturbruk enten fra opprinnelig utdanning eller gjennom voksenopplæring	Informasjon om voksenagronom ut til dem som står overfor eiendomsoverdragelse, eller de som kjøper seg gard i kommunen	Storsteigen videregående skole, Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø, faglag veiledningstjenesten	Fortløpende fra 2011
Øke kompetanse og bygge nettverk for yngre bønder og odelsjenter eller -gutter	Fagsamlinger; rettigheter, info om ulike ordninger, fag med mer.	Storsteigen videregående skole, Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø, samvirke, Bondelag, faglag, Fylkesmannen: småfeprosjektet	* Første samling arrangeres i løpet av vinteren 2011/12 ** Fjellregionalt samarbeid
Faglige oppdateringer og kompetanse på ressursutnyttning	Fagmøter Kurs i utvikling av gården eks NUG,	Storsteigen videregående skole, Tynset kommune: enhet for landbruk og	Fortløpende

	næringsutvikling i landbruket	miljø, faglag veiledningstjenesten	
--	----------------------------------	---------------------------------------	--

3.3

SKOG OG UTMARK**3.3.1 SKOGBRUK**

Produksjon av tømmer er svært langsiktig, utover å høste av tilgjengelige ressurser i dag legges også grunnlaget for fremtidige generasjoners avkastningsmuligheter. I tillegg er skogproduksjon og bruk av tre viktig i miljørammen lokalt så vel som nasjonalt og internasjonalt. Skogen i Tynset drives i stor grad som tillegg til ordinær jordbruksdrift. Dette innebærer mange eiere og stor teigblanding, og ingen i Tynset har skog som hovedinntektskilde. Med en periode hvor verdien av råstoffet har vært lav og maskinell avvirkning har tatt over, får vi flere eiere uten tradisjon og kunnskap om skogbruk. Samtidig synes skogen å vokse mer enn noensinne, både det produktive arealet øker og det skjer en bonitetsheving i den produktive skogen.

Tabell 3: Skogbruk

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
20 % økning i avvirket volum. 50 % økning i totalt plantetall.	Oppsøkende virksomhet og informasjonsarbeid mot skogeierne.	Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø, kontaktutvalg, Glommen Skog BA.	* Også klimatiltak Fortløpende, tas opp i kontaktutvalgsmøte Nord-Østerdalen mars 2011
20 % økning i areal ungskogpleie. Opprettholde aktiviteten på markberedning. Økt utnyttelse av ”mindreverdige” virke til bioenergiformål, øke andelen lokalt råstoff til bioenergi (både flis og ved). Økt treslagsskifte			* Også klimatiltak Fortløpende

og/eller skogreising på egnede arealer.			
Økt bruk av tre i (større) byggeprosjekter, både offentlige og private, samt økt bruk av bioenergi.	Kommunalt tilskudd (næringsfond) til planlegging av byggeprosjekter i heltre/tømmer/massivtre	Tynset kommune.	* Også klimatiltak Etableres innen 2011, virkning f.o.m. 2012
Sette fokus på målene ovenfor for skogbruket	Prosjektstilling for å jobbe med oppsøkende arbeid og utnyttelse av skogen i Tynset i planperioden	Tynset kommune, Fylkesmannen i Hedmark og Glommen Skog BA	Utredes forprosjekt i 2011, oppstart 2012.

3.3.2 BIOENERGI

Bioenergi gir varme / energi gjennom forbrenning av ved, pellets og flis (evt. annet organisk materiale). Dette er den viktigste fornybare energikilden etter vannkraft (og solenergi). Bruken av bioenergi til oppvarming er også et klimatiltak, da bruken av virket frigjør samme mengde CO₂ som det uansett ville blitt frigjort gjennom forråtnelse. Samtidig frigjøres elektrisitet til annen bruk enn oppvarming.

Utfordringen i dagen ligger i at strømpriser er for lave til at bioenergi er konkurransedyktig på pris, og salg og omsetning går noe trått. Likevel er dette en produksjon som en føler seg rimelig sikker på vil komme enda sterkere i fremtiden.

Tabell 4: Bioenergi

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG/ SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Øke bruken av bioenergi	Ved nybygg og ombygging av kommunale bygg skal bioenergi være førsteprioritet	Tynset kommune	* OGSÅ KLIMATILTAK
	Opplysningsarbeid mot skogeierne om verdien av biobrensel, både som energi og miljøfaktor.	Fylkesmannen i Hedmark, landbruksavdeling Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	* OGSÅ KLIMATILTAK

		Glommen Skogeierlag	
	Øke avvirkingen av mindreverdige virke i skogen	Grunneiere / Glommen Skogeierlag Fylkesmannen i Hedmark: landbruksavdelingen Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	* OGSÅ KLIMATILTAK
	Kommunen er en aktiv pådriver for at alle offentlige bygg skal driftes med bioenergi	Tynset kommune	

3.3.3 UTMARK

Jakt og fiske organiseres i dag hovedsaklig gjennom grunneiersamarbeid. Tynset kommune har etter hvert fått en brukbar organisering med tanke på hjorteviltforvaltning gjennom inndeling i hjorteviltvald. Det er pr i dag 2 store vald for elg (Tynset og Kvikne) og noen få, mindre vald. For både hjort og rådyr er det 2 store vald som omfatter hele kommunen (Tynset og Kvikne). Reinsjakt er styrt gjennom henholdsvis Forollhogna og Knutshø villreinområder. Samarbeid og organisering er en suksessfaktor når det er snakk om utmarksnæring og utvikling av denne. Grunneierlagsstrukturen kan fortsatt forbedres, selv om det allerede er gjort mye på dette i Tynset.

Økonomisk avkastning til grunneier fra jakt og fiske har ulik betydning for den enkelte grunneier/rettighetshaver. Det er i liten grad blitt stilt krav til høy økonomisk avkastning fra utmarka i Tynset. Utmarka har blitt benyttet som en produksjonsfaktor gjennom beite og setring, jakt og fiske er blitt sett på som et gode og trivselsfaktor for rettighetshavere og andre innbyggere. Det vil bli viktig å sette fokus på utmarkas muligheter i større grad for å gi økonomisk avkastning, særlig når den økonomiske avkastningen går ned på andre produksjoner i landbruket. I den næringsmessige delen av utmarka er det fortsatt et stort potensial i videreutvikling av grunneiersamarbeid, på flere nivåer, både innen jakt, fiske og tilleggsprodukter.

Gjennom å videreutvikle dagens organisering og samarbeid kan en se for seg flere ulike modeller hvor rettighetshavernes økonomiske krav og innbyggernes behov blir hensyn tatt. Utvikling av jakt og fiske som næring vil også ha betydning for andre aktører lokalt, detaljvare, overnatting og arbeidsplasser gjennom tilrettelegging.

Det er et ønske om at utmarksnæring skal søke samarbeid over større området for å få en mer enhetlig forvaltning. Både småvilt- og storviltressursen (hjørtevilt) skal utnyttes til beste for rettighetshavere og andre innbyggere i kommunen, tilnærmet gjennom markedspris for jaktprodukter, men med muligheter for tilpasninger som tilgodeser lokalsamfunnet (innbyggerne i Tynset). En god forvaltningsmessig organisering vil kunne bidra til en bedre samordning og ressursutnyttelse også i næringsammenheng.

Tabell 5:Utmark

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Økt bevissthet hos rettighetshaverne om utmarka som næringsmessig ressurs.	Temakveld/foredragskveld Grunneiersamarbeid og næring i utmark.	Utmarksrådene (Tynset og Kvikne), Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	Innen 2011
Samordning og utvikling av tilbud innen jakt, fiske og tilleggsprodukter.	Samle oversikt over eksisterende tilbud.	Utmarksrådene (Tynset og Kvikne), Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	Oversikt innen 2011, videre utvikling fortløpende
Økt utnyttelse og avkastning av fiske, småvilt- og storviltressursen (hjørtevilt).	Produktutvikling og produktpakking. Tilrettelegging, samordning og markedsføring. Jobbe for markedspris med mulighet for å tilgodese lokal befolkning	Rettighetshavere v/	Fortløpende
Utrede etablering av kompetanse- og ressurscenter innen jakt/fiskeforvaltning og utmarksnæring i Tynset.	Beskrive, finansiere og gjennomføre forprosjekt som utreder muligheter.	Rettighetshavere v/	Forprosjekt, beskrivelse og søknad om finansiering innen 2011
Organisere alt areal i Tynset i to storviltvald (Tynset og Kvikne).	Innlemme mindre enheter i Tynset eller Kvikne vald.	Tynset Elgvald, Kvikne Elgvald, Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	Gjennomføre innen 2012

3.4 HUSDYRPRODUKSJON

Landbruket i Tynset er i alt vesentlig grovfôrbasert husdyrproduksjon. En av de største flaskehalsene for å kunne oppnå produksjonsmålene i strategisk næringsplan er dyrka mark. Det kan forventes at noe av produksjonsøkningen kan skje ved økt avdrått pr. dyr og økt bruk av kraftfôr. I tillegg vil utnyttelse og bruk av innmark og utmarksbeite være nødvendig. Likevel vil det kreves flere dyr og mer grovfôr for å nå produksjonsmålsettingene i strategisk næringsplan.

Det er stor grad av målkonflikt mellom strategisk næringsplan og Kommunedelplan for klima- og energi for Tynset kommune. Å øke grovfôropptaket gjennom økt beitebruk er i samsvar med klimaplanen, men det kan være vanskelig å se at en økning av produksjonene vil føre til reduksjon av klimautslipp totalt. Derfor bør det være et mål for hver enkelt bruker å jobbe for at utslippet fra hver enkelt enhet reduseres og bli mer bevist på aktuelle tiltak. Økt beitebruk vil være et tiltak som øker opptak av CO₂ samt reduserer behovet for å bruke arealer til vinterfôr til beite og dermed behovet for nydyrking.

Tabell 6: Husdyrproduksjon

Mål i Strategisk næringsplan	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Øke produsert volum i mjølkeproduksjonen med 10 % målt i tonn innen 2015, sammenlignet med produsert volum i 2008 (13 336 tonn) → 14 670 tonn (tilsvare ca 1020 tonn i økning fra 2010)	Sette fokus på økt avdrått og fôring Landbruksutviklingsprosjekt 2011-15 med fokus på å nå målene i strategisk næringsplan.	Produksjonsrådgiving; Tine, Nortura, Norsk landbruksrådgiving Nord-Østerdal Tynset kommune, politikere, faglag, fylkesmann, landbruksrådgiving	*fortløpende *sette av midler i næringsfond **Se på erfaringer fra tilsvarende prosjekter, eks Tolga ***Utredning og oppstart i løpet av 2011
Øke produsert volum i kjøttproduksjon fra storfe og småfe med 20 % målt i tonn innen 2015, sammenlignet med produsert volum i 2008 (1 004,5 tonn) → 1205,4 tonn i 2015.	Noen aktuelle fokusområder vil være å øke antall mordyr, stimulere til ombygging eller nybygg, øke dyrka areal og øke beitebruk.		

3.4.1 DYRKET MARK OG UTMARKSBEITE

Alt Areal i Tynset kommune er i dag i utgangspunktet i drift, og stor aktivitet med nydyrking synliggjør behovet for enda mer. De fleste brukene har en relativt stor andel leid areal som tillegg til eget areal. Det meste av arealet brukes til grovfôr, og noe til andre produksjoner som mandelpotet og korn. Ikke alt areal er i like god hevd, og det blir viktig å sette fokus på effektiv utnyttelse, da en har et betydelig forbedringspotensial gjennom ulike tiltak. Utmarka er i tillegg altfor dårlig utnyttet, og har et stort potensial som beite for både små- og storfe.

Areal dyrkbar jord er ganske ujevnt fordelt innen kommunen. Det foreligger ikke noen detaljert oversikt over dyrkingsressursene i Tynset, men et svært grovt anslag viser et potensial på 65 000 til 85 000 daa. En stor del av dyrkingsressursene, minst 2/3, ligger i setertrakter og høyereliggende strøk. Det kan være mulig å fordoble dyrka areal i Tynset gjennom nydyrking over tid.

Avlingsmengden vil neppe kunne økes tilsvarende, både fordi mye ligger i høyereliggende områder og at det blir lengre avstand fra garden, noe som gjør at det blir kostbart å drive jorda intensivt.

Likevel er det realistisk å kunne øke mjølkeproduksjonen og kjøttproduksjonen på storfe og småfe i samsvar med målsettingene i strategisk næringsplan.

Tabell 7: Dyrket mark og utmarksbeite

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Bedre utnyttelse av husdyrgjødsel, og redusert bruk av kunstgjødsel.	Kurs/opplæring i gjødslingsplan og bruken av denne, informasjon om spredeutstyr, leie av utstyr, kunnskap om spredningstidspunkt / fagdager	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø Faglagene, Norsk landbruksrådgivning N-Ø Storsteigen videregående skole	* Også klimatiltak
Bedre kunnskapen om verdien av utmarksbeite, og øke utnyttelsen av denne	Utarbeide beitebruksplan som beskriver beitebruk, beitekvalitet, produksjon og betydning for fremtidig bruk, med prioritering av investeringsmidler, forebyggende tiltak mot rovvilt, (i hele kommunen)	Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø Norsk landbruksrådgivning N-Ø Storsteigen videregående skole	* Også klimatiltak Innen 2014

HANDLINGSPLAN FOR LANDBRUK

	Etablere system for sperregjerde, gjeting, tilsyn.	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø Grunneiere og faglag Norsk landbruksrådgivning N-Ø	* Også klimatiltak
	Gjerdehold tas inn i reguleringsplaner	Tynset kommune: planavdeling	
	Vegetasjonskartlegging av kommunen	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	
	Økt beitebruk i Magnildalen	Tynset kommune som rettighetshaver i området tar initiativ, grunneiere, småfeprosjektet	
	Redusere dagens rovviltbestand	- politikere -	* Også klimatiltak
Bedre utnyttelse av engarealene.	Øke andelen eid areal på eiendommer med egen drift, stimulere til makeskifte.	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø Faglagene	* Også klimatiltak
	Utarbeide overordna retningslinjer for bruk av juridiske og økonomiske virkemidler (Jord og konsesjonslov)	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	Innen 2011
	Temakart for landbruk, herunder ressurskart for dyrkingsjord	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	Innen 2014
	Grøfte forsumpede arealer av dyrka mark	Faglagene Norsk landbruksrådgivning N-Ø Storsteigen videregående skole	* Også klimatiltak
	Riktig slåttetidspunkt	Faglagene Norsk landbruksrådgivning N-Ø Storsteigen videregående skole	* Også klimatiltak
	Oppfølging av driveplikt og krav om 10 års leiekontrakter ved bortleie.	Tynset kommune	

Øke dyrket areal med 5 700 daa innen 2014 (ca 10 % av totalt dyrket)	Rådgiving	Tynset kommune, Norsk landbruksrådgiving i Nord-Østerdal	
--	-----------	--	--

3.5

*ANDRE PRODUKSJONER***3.5.1 MANDELPOTETDYR KING**

I Tynset er det tradisjon for dyrking av mandelpotet. 23 produsenter dyrket mandelpotet på 1 374 dekar pr 31. juli 2010. Arealer egnet for dyrking av mandelpotet kan være en begrensende faktor. Det er ønskelig med jevnlig vekstskifte, og muligheter for frostvatning er en forutsetning. Skifte av produksjonsarealer vil være med å begrense sjukdomsproblematikk.

Det er etablert eget produsentlag, Tynset Fjellmandel. Organisasjonen har i dag fokus først og fremst på kompetanseheving og dyrkingsprosess. Det er også etablert en egen bedrift for videreforedling av mandelpoteten, Auma Mandel.

Tabell 8:Potet

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG/ SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Øke verdiskapingen i produksjon av mandelpotet	Gjennomføre kartlegging av egnede arealer for produksjon av mandelpotet, jordstruktur og vatning.	Norsk landbruksrådgiving N-Ø, Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø	
	Kompetanseutvikling i dyrkingsprosessen.	Norsk landbruksrådgiving N-Ø, Produsentlag og faglagene, Storsteigen videregående skole	
	Videreutvikle kvalitetsprodukt	Norsk landbruksrådgiving N-Ø, Mattilsynet	
	Legge til rette for økt lokal videreforedling av mandelpotet.	Faglagene	

3.5.2 PELSDYR

Pelsdyr er en omstridt produksjon, hvor det settes fokus på dyrevelferd hos dyrene. I Tynset er det i dag bare 4-5 produsenter i dag, én i Tyllaldalen og tre på Tynset / Kjæreng. Det har ikke vært noe å utsette på dyrevelferden som er under streng kontroll av Mattilsynet. Næringen er tilnærmet 100 % markedsstyrt. Etterspørselen og dermed skinnprisene varierer følgelig en god del, fra tilnærmet null til enkelte svært gode år. En oppdretter som kan styre produksjonen og økonomien noenlunde i takt med markedet, og samtidig utnytte de ulike støtteordninger som næringen gjennom Norges Pelsdyrslag tilbyr, vil imidlertid kunne ha en rimelig stabil og sikker arbeidsplass.

Tynset kommune er eier av Røstmoen Pelsdyrfarm hvor det er plass til inntil 8 farmer. Gunstig oppstartsordning med både økonomisk og faglig støtte, uten konsesjon, gjør pelsdyroppdrett til et område med muligheter for økt produksjon. Fadderordning ved oppstart med produksjon av pelsdyr er positivt, og naturgitte forhold som lys og kjølig klima er positivt for produksjonen.

Tabell 9:Pelsdyr

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG/ SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Øke antall med 1-2 pelsdyrfarmer i løpet av planperioden	Kommunen tilbyr ferdig tilrettelagte områder med infrastruktur på lik linje med kommunale industriområder.	Tynset kommune	
	Aktiv veiledning og opplysningsarbeid om næringen og muligheter.	Pelsdyravslaget Faglagene Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø Storsteigen videregående skole	

3.5.3 ØKOLOGISK PRODUKSJON

Økologisk drift er nasjonalt satsingsområde, med et mål om 15 % økologisk produksjon innen 2020. Tynset ligger godt an til å kunne nå dette målet når det gjelder areal med allerede ca 11 % av dyrket areal omlagt og 13% med karens areal. Utfordringen ligger på å få øke den økologiske andelen på husdyrsiden, som i dag er på om lag ca 10% av mjølkekyrne, 0,2% på ammeku og 5,3% på øvrig storfe i Tynset.

Økologisk drift krever større arealer, og omlegging i stort omfang vil kreve ytterligere dyrking for å opprettholde eller utvide produksjonen. I tillegg kommer andre krav som eksempel husdyrrom, som er en utfordring i forhold til å legge om husdyra. Viktig at de som ønsker å drive økologisk får god veiledning i produksjonsformen, men også at de får avsetning på sine produkter. Her er regionen i særstilling i henhold til leveranse av produkter til Røros og Mat fra Fjellregionen, som tar i mot både melk og kjøtt og omsetter lokalt / regionalt. Det er fremdeles etterspørsel etter økologisk produsert korn.

Tabell 10:Økologisk produksjon

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Nå nasjonalt mål om 15 % økologisk produksjon innen 2020	Veiledning og kurs om økologisk drift	Tynset kommune: enhet for landbruk og miljø, Faglagene, Norsk landbruksrådgivning N-Ø	* Også klimatiltak
	Stimulere til økt forbruk gjennom bevisst satsing på lokalt produserte varer	Tynset kommune Faglagene, Storsteigen videregående Skole	* Også klimatiltak

3.5.4 SMÅKRAFTVERK / MINIKRAFTVERK / MIKROKRAFTVERK

I Tynset er det flere bekker og mindre elver som kan være aktuelle for småskala produksjon av elektrisk kraft. Totalt kan dette være en vesentlig ressurs som kan utnyttes og styrke den enkelte rettighetshavers inntjeningsmulighet på eiendommen. Vingelen utvikling har kompetanse på området for å utrede muligheter for utvikling av kraftverk.

Tabell 11:Småkraftverk/Minikraftverk /Mikrokraftverk

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Utnytte potensialet for vannkraft i Tynset	Gjennomføre utbygging av prosjekter med lønnsomhet	Grunneiere / rettighetshavere Nord-Østerdal kraftlag, Vingelen utvikling	* Også klimatiltak

3.5.5 METANGASSANLEGG

Metangass er en av de sterkeste klimagassene, produsert av landbruket i forbindelse med produksjon av mjølk og kjøtt på grovførespisende dyr; ku og sau. Samtidig er det mulig å ”fange” gassen fra husdyrrom og gjødsellager, og produsere drivstoff eller elektrisitet av gassen. Særlig aktuelt er det å destillere gassen til drivstoff, som igjen kan brukes i egen produksjon i landbruket. Teknologien finnes, men foreløpig har ikke inntjeninga vært god nok / tilsvarende priser på elektrisitet / drivstoff er for billig.

Tynset kommune bør være ”på hogget” og følge med i timen i denne utviklingen, - dersom en klarer å fange metangassen vil en være langt på vei til å nå klimamålene som kommunen har satt seg. For å få et mere effektivt anlegg krever det i tillegg tilførsel av matavfall eller gammelt fôravfall fra landbruksproduksjon som bearbeides før bruk.

Tabell 12: Metangassanlegg

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Fange og utnytte metangassen gjennom etablering av metangassanlegg	Utrede muligheter for å etablere egne gårdsanlegg Forprosjekt Biogass Gotlandsfloen starter opp 2011	Grunneiere Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø, Fylkesmannen, Vingelen utvikling	* OGSÅ KLIMATILTAK

3.6 TILLEGGSNÆRINGER

Tynsets gardbrukere har mange fortrinn mht ressursgrunnlag for utvikling av lønnsomme tilleggsnæringer, blant annet innen vilt (sturvilt, småvilt, fugl), fiskevatn, allsidig geologi, gruve- og annen kulturhistorie, store utmarks- og høyereliggende skogområder, setring, og sterke mat- og bakertradisjoner.

3.6.1 OPPLEVELSESNÆRINGER

Det ligger et stort potensial til å utvikle ei stor næring i Tynset når det gjelder ulike former for opplevelsesnæringer. Tynset kommune har en rik kulturhistorie, mange spennende geografiske områder, fortsatt mye aktiv setring, mange som driver med hest (Hesteriket), en mengde fiskevatn,

verneområder, villrein, kalde hvite vintre osv. Dette utgjør samlet sett et mangfold av ulike ressurser, aktiviteter, kultur og tradisjoner som igjen muliggjør utvikling av utallig opplevelser som kan deles med egne innbyggere og besøkende. Sammen med aktører i resten av regionen ligger det her uante muligheter, bare vi klarer å se, utvikle og formidle dem.

Noen grunneierlag / elveeierlag og enkeltgrunneiere har allerede sett muligheten for økte inntekter gjennom å organisere og tilrettelegge fisket, og det er viktig at denne påbegynte satsingen videreføres til nye områder og ressurser.

Tabell 13:Opplevelsesnæringer

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG/ SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Økt utnyttelse av stedege ressurser, geologi, kulturhistorie og tradisjoner	Etablerer opplæring – utarbeidelse av forretningsplan Kompetanseoppbygging ulike studier og kurstilbud.	Samarbeid med Høgskolen i Hedmark og Storsteigen videregående skole	Næringsfondsmidler BU-midler - tilleggsnæringer
Tilby et mer helhetlig opplevelsestilbud i kommunen	Bidra til oppbygging av nettverk mellom ulike tilbydergrupper	Tynset Kommune, Næringssservice	Næringsfondsmidler BU-midler - tilleggsnæringer
	Mentor som støtter opp om enkeltpersoner, grunneierne og organisasjoner som ønsker å utvikle eller driver ei tilleggsnæring.		
	Legge til rette for samarbeid mellom tilbydere av ulike opplevelsestilbud		

3.6.2 INN PÅ TUNET (Grønn omsorg)

Inn på tunet defineres som tilbud på gårdsbruk og hvor gårdbruker er direkte involvert i tilbudet enten som leder eller i en assisterende rolle. Tilbudene bygger på samarbeid med oppvekst-, utdannings- og helse- og sosialsektor, og tilbudet har aktiviteter knyttet til gården og landbruket.

HANDLINGSPLAN FOR LANDBRUK

Inn på Tunet representerer et viktig sentralt satsingsområde innenfor landbruket. Med basis i det tradisjonelle landbruket, og kanskje spesielt med husdyrbruket i botn, kan det skapes mange ulike tilbud til mange ”utsatte” grupper i samfunnet. Målgrupper er alt fra eldre demente, rusavhengige, psykisk utviklingshemmede til skoleelever med flere.

Tabell 14: Inn på tunet

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Etableres minst et nytt tilbud pr år i ”Inn på Tunet” innenfor 2011-2015 i Tynset (Min 5 stk i perioden)	Legger til rette for en søknad om deltakelse i de sentrale myndigheters ”Inn på Tunet”-satsing fra 2012	Tynset kommune, rådmannen, i samarbeid og samråd med Næringservice, enhet for landbruk og miljø, Bondelaga i Tynset, samt andre relevante Faglag og Interesseorganisasjoner	Oppstart så snart planen er vedtatt.
	Ressurser innenfor næringsutviklerrollen til oppfølging		
	Samarbeid med kommuner i den sentrale ”Inn på Tunet” (Tolga og Os)		
Kommunen; aktiv etterspørre av ulike Inn på Tunet-tilbud, som behandlende og forebyggende tiltak	Kommune informeres om mulighetenes som ligger innenfor dette området, og benytter tilbudene på lik linje med andre aktivitets- og behandlingstilbud	Tynset kommune, rådmannen	Oppstart så snart planen er vedtatt
	Settes av økonomiske midler innenfor de ulike avdelingene i kommunen til kjøp av Inn på Tunet tjenester		

3.6.3 LOKALMAT OG TRADISJONSBAKST

I Tynset-området, som i resten av Hedmark og landet for øvrig, finner vi mange lokale varianter av matretter og tradisjonsbakst. I vårt område finnes det fortsatt mange som innehar kjennskap til gamle oppskrifter og kunnskap om tilberedelse av særegne matretter og baksttradisjoner. På dette området ligger det et potensial for økt verdiskapning, samtidig som en tar vare på og videreformidler lokale mattradisjoner.

Tabell 15: Lokalmat og tradisjonsbakst

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG / SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Økt inntjening basert på lokal videreforedling av mat	Søk aktivt samarbeid opp mot Rørosmat AS	Tynset kommune, næringservice	Næringsfondsmidler BU-midler – tilleggsnæringer Verdiskapingsprogrammet for Mat
Økt salg av lokal produsert mat	Legge til rette for nyetablering og videreutvikling på matområdet, fra ”hobbyvirksomhet” til næringsvirksomhet	Tynset kommune, næringservice	Næringsfondsmidler BU-midler – tilleggsnæringer Verdiskapings - programmet for Mat
Opprettholde og videreformidle kompetansen & stolthet innenfor matmangfold, matglede og lokale mattradisjoner	Søke aktiv bistand i enkelt og fellesprosjekt inn mot satsingen ”Mat i Hedmark”	Kommunen:enhet for landbruk og miljø, Næringservice i samarbeid med Fylkesmannen, lokale Bondelag, Bygdekvinnelag og Husflidslag	Næringsfondsmidler BU-midler – tilleggsnæringer Verdiskapings -programmet for Mat
	Gjennomføre matkurs		
Eget utsalgssted langs RV 3 for lokal mat og lokal tradisjonsbakst	Ta initiativ til etablering av et regionalt utsalgssted for lokalprodusert mat og tradisjonsbakst (produkter fra Rørosmat AS og fra andre godkjente matprodusenter) langs	Tynset kommune, Næringservice	Næringsfondsmidler BU-midler – tilleggsnæringer Verdiskapings -programmet for Mat

	RV 3		
--	------	--	--

3.7

FORURENSING / GARDSMILJØ

Landbruket har et særskilt ansvar for å forhindre forurensing av jord og luft. Målsetting fra klima og energiplanen er å redusere disse utslippene og at dette tolkes dit hen at utslippsreduksjonen gjelder pr produserte enhet. Næringa bør ha streng egenkontroll av hvor f. eks rundballer plasseres i terrenget med tanke på avrenning til bekker og elver, avrenning i forbindelse med spredning av gjødsel, og hva som settes igjen av redskap og etter hvert jernskrap i landskapet. I tillegg er dette viktig i forhold til det estetiske siden det vil være med å påvirke besøkendes syn på bygda. Levering av avfall fra næringa bør være selvsagt, brenning er ikke måten å kvitte seg med avfallet på i 2011.

Tabell 16: Forurensning/gardsmiljø

MÅL	TILTAK / STRATEGI	ANSVARLIG/ SAMARBEIDSPART	KOMMENTARER
Fjerning av forurensingskilder	Fjerning av jernskrap og biler i kulturlandskapet	Faglagene Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø	* OGSÅ KLIMATILTAK
	Presisering av korrekt plassering av rundballer i terrenget	Norsk landbruksrådgivning N-Ø, Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø, Faglagene, Storsteigen videregående skole	* OGSÅ KLIMATILTAK
	Utarbeiding og bruk av miljøplan del 2	Norsk landbruksrådgivning N-Ø Tynset kommune, enhet for landbruk og miljø	* OGSÅ KLIMATILTAK
	Avfall skal leveres til godkjent mottak	Faglagene Tynset kommune FIAS / RECO	* OGSÅ KLIMATILTAK
	Se på mulighet for bruk av avfall fra grovfôrproduksjon kan brukes i biogassanlegg (del av forprosjektet Biogass Gotlandsfloen)	Fylkesmannen, Vingelen Utvikling og Tynset kommune	* OGSÅ KLIMATILTAK

Vedlegg: Statistikk for jordbruket i Tynset 1995 - 2010

	1995	2000	2005	2009	2010
Ant. foretak med utbetalt PT pr. 31.7.	314	291	251	241	246

	1995	2000	2005	2009	2010
Jordbruksareal i drift (dyrka mark), dekar	52 609	52 495	52 951	55 769	57 115
Jordbruksareal i drift (innmarksbeite), dekar	2 140	3 052	4 183	5 492	5 908
Antall foretak med jordbruksareal	319	292	252	242	238
Gjennomsnitt jordbruksareal pr. foretak (driftsenhet), dekar	172	190	228	253	265

	1995	2000	2005	2009	2010
Antall mjølkekyr gjennomsnitt søknad PT 31.7 og 31.12 (1.1.)	2 564	2 437	2 364	2 154	2278
Antall driftsenheter med mjølkekyr gjennomsnitt søknad PT 31.7 og 31.12 (1.1.)	170	146	122	97	98
Antall mjølkekyr i gjennomsnitt pr. driftsenhet	15,1	16,7	19,4	22,2	23,2

	2000	2005	2010
Mjølkekvote i alt, 1000 liter	12 517	12 855	13 650
Antall mjølkekvoter	146	125	98
Gjennomsnitt mjølkekvote, liter	85 700	102 800	139 300

	1995	1999	2001	2005	2009	2010
Antall vinterfôra sauer pr. 31.12.	8 830	8 483				
Antall driftsenheter med vinterfôra sauer pr. 31.12.	130	112				
Antall vinterfôra sauer i gjennomsnitt pr. driftsenhet	68	76				
Antall sauer >1 år ved beiteslipp			7 219	7 435	6 403	6 269
Antall driftsenheter med sauer >1 år ved beiteslipp			107	95	78	80
Antall sauer >1 år ved beiteslipp i gjennomsnitt pr. driftsenhet			68	78	82	78

	2004	2005	2006	2007	2008
Levert slakt, storfe, tonn	681,5	709,9	721,9	723,1	811,0
Levert slakt, sau/lam, tonn	203,4	222,3	198,7	178,7	193,5
Levert slakt i alt, tonn	902,8	943,4	933,6	904,0	1009,3

	1995		2000		2005		2009		2010	
	foretak	daa	foretak	daa	foretak	Daa	foretak	daa	foretak	daa
Bygg til modning	2	96	4	413	4	172	12	888	13	874
Potet	21	326	34	751	30	1058	27	1335	26	1624
Økologisk	4	374	12	1620	17	3683	26	5967	29	6111

Grendervis oversikt i Tynset kommune:

Ammeku 31/7-09	Ammekyr i alt		Ammekyr i alt i %		Ant dyr pr bruk, gjsn
	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr	
Tylldalen – Brydalen	9	121	21	17	13
Auma- Fådalen	5	44	12	6	9
Tynset øst – Telneset	9	195	21	27	22
Tynset vest – Telneset	7	108	16	15	15
Lonåsen – Kvikneskogen	8	128	19	18	16
Kvikne	5	126	12	17	25
Tynset	43	722			

Mjølkeproduksjon grendervis 31/7-09	1 -19 mjølkekyr		Over 20 mjølkekyr		Mjølkekyr i alt		Ant kyr pr bruk, gjsn
	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr	
Brydalen	0	0	0	0	0	0	
Tylldalen	8	120	3	67	11	187	17
Auma- Fådalen	8	93	3	77	11	170	15
Tynset øst	8	125	6	287	14	412	29
Tynset vest	17	279	17	396	34	675	20
Telneset	0	0	6	193	6	193	32
Lonåsen – Kvikneskogen	5	76	5	141	10	217	22
Kvikne	5	73	8	187	13	260	20
Tynset	51	766	48	1348	99	2114	21
Tynset i %	52	36	48	64			

Sau, grendervis pr 31/7-09	1 -49 søyer		50 - 149 søyer		150 og flere søyer		Søyer i alt		Søyer i alt i %	
	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr	Brukere	Dyr
Tylldalen – Brydalen	3	77	1		1		5	328	7	5
Auma- Fådalen	2	87	8	805	0	0	10	892	13	14
Tynset øst – Telneset	3	55	1		0	0	4	99	5	2
Tynset vest – Telneset	7	232	12	898	1	176	20	1306	26	21
Lonåsen – Kvikneskogen	4	98	5	438	0	0	8	536	11	9
Kvikne	4	126	18	1573	7	1418	29	3117	38	50
Tynset	23	675	45	3847	9	1766	76	6278		
Tynset i %	30	11	59	61	12	28				

31/7-09	Fulldyrka areal i alt		Fulldyrka areal i alt i %	
	Brukere	Dekar	Brukere	Dekar
Brydalen	8	1934	3	4
Tylldalen	25	4665	10	9
Auma- Fådalen	36	7031	15	13
Tynset øst	28	7880	11	14
Tynset vest	62	13858	25	25
Telneset	12	3882	5	7
Lonåsen - Kvikneskogen	27	5904	11	11
Kvikne	47	9330	19	17
Tynset	245	54484		

31/9-2009	Korn		Potet		Grovfôrvekster	
	Brukere	Dekar	Brukere	Dekar	Brukere	Dekar
Brydalen	0		0		8	1934
Tylldalen	0		5		23	4340
Auma- Fådalen	4		3		36	6532
Tynset øst	2		7		27	7475
Tynset vest	3		1		61	13476
Telneset	2		1		12	3585
Lonåsen - Kvikneskogen	0		1		27	5900
Kvikne	0		7		47	9019
Tynset	11	888	25	1335	241	52261
Tynset i %	4	2	10	2	98	96

Skogbruk i Tynset kommune

	Markberedn	Planter	pla daa	Ungskogpl	Avvirket
2009	846	96900	578	1329	13742

2008	624	129899	667	1144	18762
2007	706	100063	622	1507	25627
2006	934	22900	119	281	17501
2005	258	15300	143	351	21633
2004	539	12800		721	20448
Snitt	778	108954	622	1327	19619

Ikke skravert er grunnlaget for gjennomsnittsberegningene
 Gråskravert er ikke med i gjennomsnittsberegningene